

Noi și Europa

PROGRAMELE INTERDISCIPLINARE DE DOCTORAT: AVANTAJE ȘI PROVOCĂRI

Consiliul EUA pentru Educație Doctorală din cadrul Asociației Europene a Universităților (EUA), își propune să contribuie la dezvoltarea, promovarea și îmbunătățirea educației doctorale și a formării în domeniul cercetării în Europa. Începând cu 2009, EUA-CDE organizează ateliere tematice dedicate numeroaselor aspecte ale educației doctorale: îmbunătățirea procesului de supervizare; structurarea programelor doctorale; cariera cercetătorilor; mobilității și colaborării internaționale și intersectoriale în educația doctorală; sprijinirea traseului individual al doctoranzilor etc.

Al VI-lea atelier tematic al Consiliului EUA pentru Educație Doctorală (EUA-CDE) „Programele doctorale interdisciplinare”, care a avut loc la 17-18 ianuarie 2013 și a fost găzduit de către Politehnica din Torino, Italia, și-a propus să faciliteze discuțiile privind avantajele și provocările acestei modalități de pregătire a doctoranzilor. La eveniment s-au întrunit peste 90 de reprezentanți ai 20 de țări – vicerectori, responsabili de educația doctorală, conducători ai școlilor doctorale și personal de cercetare responsabil de programele doctorale.

Discuțiile s-au axat pe următoarele întrebări: care este scopul formării interdisciplinare? Cum pot fi eliminate barierele culturale spre interdisciplinaritate? Cum poate fi creat un limbaj comun? S-a subliniat: programele interdisciplinare sunt oportune din considerentele că instituțiile ar putea mări numărul doctoranzilor cu orizont larg (*open-minded*), se pot dezvolta ca instituții și pot atrage finanțări externe. Doctoranzii conștientizează că pregătirea interdisciplinară le oferă oportunități mai bune pe piața muncii și contribuie la extinderea limitelor cunoașterii umane. Abordările interdisciplinare sunt adesea atractive pentru cercetarea aplicată ce își propune să rezolve diverse probleme importante ale societății. Există însă provocări serioase pentru un doctorat interdisciplinar de succes: cum să fie organizat și apreciat într-o lume de cercetare care încă pune accentul pe specializarea în cadrul disciplinelor individuale. Prin discuțiile în plen și prezentarea celor mai bune practici atelierul a încercat să obțină răspunsuri și să elaboreze recomandări privind modul în care să dezvolte și să implementeze programele interdisciplinare.

Stefano Paleari, rectorul Universității din Bergamo, a subliniat că programele interdisciplinare reprezintă un avantaj pentru instituțiile care doresc să iasă în evidență și să răspundă nevoilor societății pentru o reinnoire continuă a bazei de cunoștințe și a sistemului de cercetare. În producția de cunoștințe are loc o schimbare de paradigmă, prin trecerea de la modul 1 – cercetare tradițională, determinată de mediul academic, inițiată de cercetători și bazată pe discipline științifice, la modul 2 – determinată de context, concentrată pe problemă și bazată pe interdisciplinaritate. Întrebarea care trebuie să și-o pună sistemul de pregătire a cercetătorilor: în ce măsură i se potrivește această nouă paradigmă? Autorul arată problemele în context multidisciplinar: cercetările nu coincid cu disciplinele academice; lipsește infrastructura adecvată (curricula, manuale, reviste etc.); scepticismul sau chiar rezistența mediului academic. Astfel, cele mai multe evaluări ale cercetărilor și cele mai multe reviste cu impact rămân bazate pe discipline științifice, fapt ce determină riscul că cercetarea interdisciplinară și cercetătorii implicați să fie într-o poziție nefavorabilă în vederea recunoașterii. S-au propus diverse principii pentru educația doctorală: menținerea unui nivel ridicat de specializare; asigurarea abilităților și competențelor multidisciplinare; „cross fertilizarea” între discipline.

Maria Morrás de la Universitatea Pompeu Fabra din Barcelona a analizat conceptul de interdisciplinaritate, menționând importanța, barierele culturale și instituționale, tipurile de

programe doctorale, posibilitățile creării școlilor doctorale interdisciplinare.

În special, comunicările s-au axat pe prezentarea studiilor de caz despre cum și de ce universitățile se angajează în formarea interdisciplinară a doctoranzilor. Astfel, reprezentanții Universității Tehnice din München și Universității Newcastle au prezentat două studii de caz din punctul de vedere al administrației universitare, al cercetătorilor și al doctoranzilor, evidențind diferitele motivații și perspective ale implicării în asemenea programe. Din celelalte studii de caz prezentate menționăm:

– *Școala doctorală industrială a Universității Umeå din Suedia – o casă verde pentru educația interdisciplinară* – principii de bază ale funcționării Școlii industriale doctorale, aspecte de multidisciplinaritate, determinate de specificul structurii;

– *Educația doctorală în domeniul nanomaterialelor a Universității Politehnice București prin program interdisciplinar*. **Horia Iovu**, directorul Consiliului de studii doctorale, a făcut o caracteristică a funcționării programului interdisciplinar lansat în 2009 și a prezentat o analiză SWOT a programelor interdisciplinare din România.

– *Centrele de instruire doctorală a Universității Warwick*. Prof. **Jacqueline Labbe** a analizat, în baza Centrului de instruire doctorală în domeniul organizării moleculelor, avantajele și dezavantajele acestui model, menționând între altele că persistă confuzia privind sensul și mecanismul interdisciplinarității.

– *Proiect interdisciplinar de organizare a cursurilor tematice de către două universități cu profiluri asemănătoare*. Prof. **R. Badea** și **V. Cosma** au evidențiat avantajele organizării unor cursuri în comun de Universitatea de Medicină și Farmacie și Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, ambele din Cluj.

– *Academiile doctorale din Viena*. Reprezentanta Universității din capitala austriacă, **S. Weigelin-Schwiedrzik**, a vorbit despre cum ar trebui instituționalizată interdisciplinaritatea în programele doctorale: „de jos în sus” sau „de sus în jos”?

– *Implementarea interdisciplinarității la Frankfurt Graduate School* a fost analizată de către prof. **Helmut Brentel**, care a prezentat concluzii interesante bazate pe funcționarea cadrului doctoral interdisciplinar în domeniul științelor umanistice și sociale, din care cea mai importantă reiese că bursele de studii interdisciplinare sunt recomandate ca elementul strategic de bază pentru susținerea doctoratului.

Generalizând propunerile din prezentări, **Thomas Jorgensen**, reprezentantul EUA-CDE, a prezentat o listă de soluții privind crearea de spații și motive pentru dezvoltarea programelor doctorale interdisciplinare: spațiu fizic – locuri de întâlnire; stimulente financiare; oportunități pentru noi cercetări; recunoașterea riscului; consolidarea capacității de cercetare; dezvoltarea competențelor (attractive pentru piața non-academică a forței de muncă).

Practicile de succes de dezvoltare ale unor programe interdisciplinare pot fi de un real folos în RM, în contextul elaborării unui nou cadru de studii doctorale. Totodată, utilitatea tematicii abordate pentru sistemul de cercetare-dezvoltare național reiese din necesitatea orientării acestuia spre nevoile sociale și economice ale țării noastre. Or, interdisciplinaritatea permite îmbinarea diferitelor teorii, metode, cunoștințe pentru soluționarea unor probleme concrete. Materialele prezentate la atelierul EUA-CDE pot fi găsite pe: <http://www.eua.be/EUA-CDE-Turin.aspx>

Gheorghe CUCIUREANU,

șef Direcția politici și monitorizare doctorat, CNA